

**Kandidato į Lietuvos Respublikos Prezidentus
Vytenio Povilo Andriukaičio rinkimų programos gairės
LIETUVA GALI**

Išrinktas Lietuvos Respublikos Prezidentu, telksiu visuomenę ir pažangias šalies jėgas dirbti visos Tautos gerovei, kaip įtvirtinta Lietuvos Respublikos Konstitucijoje.

LIETUVA GALI IR TURI SUKURTI SOCIALINĘ VALSTYBĘ!

Nors per pastaruosius kelerius metus Lietuvos ekonomika augo gana tolygiai, didėjo darbo užmokestis bei privataus sektoriaus vartojimas, tačiau sulėtėjo eksporto augimas, importas viršijo eksportą. Spartus darbingo amžiaus žmonių mažėjimas ir senstanti visuomenė kėlė ir kelia rūpestį Lietuvos ateičiai. Ima trūkti kvalifikuotos darbo jėgos. Deja, jau keleri metai didėja socialinė atskirtis, skurdas, ryški pajamų ir turto nelygybė. Visuomenėje tvyro nepasitikėjimas valstybe, susipriešinimas ir nusivylimas šalies demokratija. Neracionaliai naudojami mūsų uždirbti ir sumokėti mokesčiai. Prastai atstovaujama Lietuva Europos Sąjungoje. Nuo Nepriklausomybės atgavimo šalis neteko beveik milijono žmonių. Jau 830 tūkst. piliečių yra skurde arba jiems gresia skurdas. Pastarųjų metų ekonomikos augimo vaisiais dėl visos ES ekonomikos atsigavimo, deja, pasinaudojo per 100 tūkst. šalies gyventojų. Kitiems tai reiškė tik pajamų lygio išlaikymą didėjančių kainų fone, o tretiems - dar didesnę atskirtį ir skurdą. Lietuva per pastaruosius ketverius metus tik nedidele dalimi sugebėjo įgyvendinti ES rekomendacijas, kurios galėjo prisidėti prie efektyvesnio nelygybės Lietuvoje sumažinimo.

Taip gyventi toliau nebegalima. Mūsų Tauta yra verta gyventi tokioje Lietuvoje, kuri:

- visiems lygi ir teisinga, kur kiekvienas dirba ir uždirba, gauna kokybišką nemokamą gydymą, išsilavinimą, orią pensiją senatvėje;
- solidari, kur vyrauja darbo vietas kurtis skatinantys, nelygybę mažinantys ir teisingesni mokesčiai bei stipri socialinė parama visiems, kuriems ji būtina;
- gerbianči piliečių teises, o jos valdžia - tarnaujanti žmonėms;
- pažangi, užtikrinanti jauniems žmonėms sėkmingą gyvenimo startą ir didesnę saugumą senatvėje;
- tausojanti gamtą ir žmonių sveikatą;
- stipri ir saugi, kur vyrauja teisės viršenybė, teisėsaugos skaidrumas ir atsakingi teismai;
- puoselėjanti santarvę, tautinę kultūrą, papročius, kalbą, gerbianči tautines bendrijas;
- vykdanči Konstituciją;
- ginanti taiką ir siekianti gerų santykių su kaimynais, sparčiai auganti lygiavertė ES ir NATO narė, atsakingai vykdanči JT įsipareigojimus.

Lietuva gali įgalinti visuomenę!

Tik apie 1/3 Lietuvos gyventojų mano, kad jų balsas ką nors reiškia. Dalyvavimas rinkimuose yra vienas žemiausių visoje Europos Sąjungoje. Be to, tik trečdalis Lietuvos visuomenės mano, kad galima pasitikėti dauguma žmonių.

Turime drauge kurti valstybę, kuri stiprintų pasitikėjimą tarp įvairių jos teritorijoje gyvenančių tautinių, socialinių ir kultūrinių bendrijų ir būtų teisinga visiems savo piliečiams. Valstybė yra stipri tol, kol ji yra teisinga.

Tik tada, kai gyventojams bus plačiai atvertos durys įstotraukti į vietos lygmens ir visos šalies valdymą, ir tik tada, kai pasitikėsime vienas kitu ir bendradarbiausime, galime tikėtis stiprios šalies ekonomikos, socialinės santarvės ir valstybės, pajėgios atlaikyti bet kokius išorės iššūkius.

Jau laikas:

1. **Išplėsti vietos savivaldos galimybes.** Reikia įvesti tiesioginius seniūnų ir seniūnijų tarybų rinkimus. Stiprinti seniūnijų finansinį savarankiškumą sprendžiant vietos bendruomenių problemas ir poreikius. Be to, plačiau taikyti vietos referendumų, gyventojų susirinkimų ir dalyvaujamojo biudžeto praktikas. Suteikti daugiau teisių savivaldai, administruojant mokesčius ir suteikiant gyventojams dvigubai pigesnes komunalines paslaugas. Būtina investuoti į socialinio būsto statybas jaunosms šeimoms.
2. **Vykdyti strateginius pasitarimus su piliečiais.** Pasaulyje vis plačiau taikomos svarstomosios ir dalyvaujamosios demokratijos priemonės. Jos pasiteisina. Nubrėžiant konkrečią valstybės veiklos kryptį, būtina organizuoti strateginius pasitarimus su piliečiais, atrinktais taip, kad reprezentuotų visą šalies visuomenę ar tam tikrą jos dalį. Šiuo tikslu taip pat būtina išnaudoti elektroninio valdymo ir elektroninės komunikacijos teikiamas galimybes.
3. **Įgyvendinti teisingumą.** Valstybės institucijos privalo veikti nešališkai, kvalifikuotai ir atsakingai kiekvieno šalies piliečio atžvilgiu. Ypač teismai ir kitos teisėsaugos institucijos. Deja, korupcinės bylos dažnai vilkinamos. Siekiant pagreitinti jų nagrinėjimą, bus formuojamos specializuotos teisėjų kolegijos, griežtinamos sąlygos proceso dalyviams vilkinti teismų procesus. Būtina įtvirtinti teisėsaugos ir teismų skaidrumo bei atsakingumo mechanizmus.
4. **Stiprinti vidaus saugumą.** Policininkai, ugniagesiai ir visi kiti pareigūnai, nuo kurių priklauso mūsų visų saugumas ir tvarka, privalo gauti deramą atlygį už savo darbą ir turėti tinkamą materialinį aprūpinimą. Jie turi savo pareigas atlikti sąžiningai, kokybiškai ir nediskriminuoti nė vieno žmogaus.
5. **Sudaryti prielaidas nepriklausomai ir skaidriai žiniasklaidai.** Turi būti įtvirtinti tvarūs žiniasklaidos finansinio nepriklausomumo nuo politikų, verslo ir užsienio įtakos mechanizmai - tiek nacionaliniu, tiek vietos lygmeniu. Būtina stiprinti Lietuvos radijo ir televizijos nepriklausomumą, kad jis dar labiau atitiktų visuomeninio transliuotojo statusą. Turi būti padidinta parama Lietuvos kultūros, mokslo, muzikos ir kitiems leidiniams, kurie skirti mūsų Tautos identiteto sklaidai.
6. **Išplėsti profesinių sąjungų teises.** Nei vienas sprendimas socialinėje-ekonominėje srityje neturėtų būti priimamas be darbuotojų atstovų dalyvavimo, įtraukiant juos

dar tik svarstant galimų pokyčių kryptis. Būtina atkurti trišales tarybas regionuose ir stiprinti jų kompetencijas, įsteigti nepriklausomą sekretoriatą. Taip pat turėtų būti steigiamas darbo teisės konsultacinė taryba, pereinama prie kolektyvinių atlyginimų nustatymo regioniniu, sektoriniu bei profesiniu lygmeniu.

7. **Užtikrinti lyčių lygybę.** Kuo mažesnis atotrūkis tarp lyčių visose gyvenimo sferose, tuo labiau teisingos, novatoriškos, saugios, atviros, laimingos ir klestinčios yra visuomenės. Jose gimsta daugiau vaikų, lengviau įveikiamos ekonominės krizės ir pastebimas stiprus teigiamas poveikis ekonomikai. Svarbu panaikinti bet kokių asmenų diskriminavimą, tarp jų LGBT bei kitų pažeidžiamų grupių, siekiančių savo konstitucinių teisių ir laisvių raiškos. Plačiau diegti pažangias praktikas plėtojant visas žmogaus teises, laisves ir pareigas.
8. **Įtraukti tautines bendrijas.** Tautinės bendrijos turi būti matomos ir girdimos, o joms aktuali politika formuojama glaudžiai bendraujant su jų bendruomenėmis. Tautinių bendrijų problemų sprendimas ne mažina, o didina Lietuvos saugumą, leidžia jas geriau integruoti ir padaro atsparesnes trečiųjų šalių propagandai, tautinės neapykantos kurstymui. Tautinių bendrijų konstitucinė teisė puoselėti savo kalbą, kultūrą ir papročius, jų teisė spręsti savarankiškai savo kultūros, švietimo, labdaros, savitarpio pagalbos reikalus turi būti įgyvendinama suteikiant joms įstatymų nustatytą valstybės paramą.
9. **Stiprinti akademinę laisvę.** Šiuo metu mokslo ir studijų institucijos vertinamos pirmiausia pagal jų ekonominius rodiklius, verslo ir darbo rinkos poreikius. Taip neturėtų būti. Universitetai, mokslo institutai pirmiausia yra socialiniai ir kultūriniai dariniai, kurių misija - kultūros plėtra, mokslo pažanga, piliečių ugdymas, kūrybingos bei išsimokslinusios visuomenės formavimas.
10. **Išskleisti kultūrą.** Privalome iš esmės padidinti kultūros finansavimą, ypač tose srityse, kurios užtikrina Lietuvos kultūros savastį. Kultūros vaisiai turi būti pasiekiami kiekvienam šalies gyventojui, o pati kultūros politika formuojama įtraukiant visuomenę ir atsižvelgiant į visų kultūros sričių poreikius. Būtina užtikrinti, kad Lietuvos žmonės būtų ne tik kultūros vartotojai, bet ir kuo daugiau įsitrauktų į kultūrinę veiklą, kūrybą ir saviraišką. Nuo mažens privalu rūpintis vaikų ir jaunimo kūrybinių gabumų raiška, garantuoti galimybę pasirinkti ir dalyvauti mėgstamoje meninėje veikloje bei sporte. Tam tikslui būtina siūlyti ir ES lygmeniu priimti Europos kultūros čekių iniciatyvą.

Lietuva gali perkurti ekonominius santykius!

Šiandieninis lėtas produktyvumo augimas Lietuvoje yra ne atsitiktinumas, o klaidingos ekonominės politikos padarinys. Šalies ekonomikos raida, pasižyminti žemu investicijų lygiu, žemos pridėtinės vertės ūkio šakų įsivyravimu ir dėl to mažais atlyginimais, yra netinkamo ekonominio modelio išdava. Tai netarnauja LR Konstitucijoje įtvirtintai bendrai Tautos Gerovei. Turime pagaliau pradėti plėtoti ekologiškai ir socialiai inovatyvią, aukštą pridėtinę vertę kuriančią ekonomiką. Lietuvą, kaip ir kitas ES šalis nares, veikia ideologiniai, demografiniai, ekonominiai ir socialiniai iššūkiai kartu, todėl šalies ūkio raidos strategija irgi turi aprėpti visus šiuos iššūkius.

Esamas bendrojo vidaus produkto (BVP) perskirstymo lygis (apie 30 proc.) mūsų netenkina ir negali tenkinti, nes neužtikrina socialinio teisingumo, visuomenės tvarumo ir pakankamo viešojo sektoriaus finansavimo, kad jis galėtų būti efektyvus ir teikti kokybiškas bei visiems prieinamas viešąsias paslaugas. Mažėjant ES paramai, būtinos didesnės valstybės investicijos į žmogiškuosius išteklius, mokslą ir technologijų plėtrą bei infrastruktūrą. Būtina kartu su pažangiomis Lietuvos jėgomis keisti padėtį taip, kad BVP perskirstymas iki 2023 m. pabaigos pasiektų 34-35 proc. Tai užtikrintų papildomas investicijas į viešąjį sektorių ir žmonių gyvenimo kokybės gerinimą.

Darbo rinkos atsigavimas po krizės nebuvo įtraukus. Nepaisant spartaus ekonominio augimo didėjo pajamų nelygybė bei augo asmenų, gyvenančių žemiau skurdo ribos, dalis. Išryškėjo ir kitos darbo rinkos problemos: dideli užimtumo, nedarbo lygio bei ilgalaikio nedarbo lygio skirtumai, priklausomai nuo asmens kvalifikacijos ir gyvenamosios vietos.

Jau laikas:

1. **Gerinti verslo ir darbo sąlygas visiems.** Ligšiolinė ekonominė ir socialinė politika per dažnai nukreipta į naudą stambiam verslui, išstumiant iš rinkos smulkias ir vidutines įmones bei išnaudojant pigią darbo jėgą. Valstybiniai infrastruktūros projektai dažnai yra per dideli ir per brangūs, nešantys naudą tik atskiroms įmonėms ir išnaudojantys subrangovus. Laikas užtikrinti sąžiningos konkurencijos sąlygas visoms įmonėms Lietuvoje, bet ne darbuotojų saugos ir mažų atlyginimų sąskaita.
2. **Skatinti investicijas.** Reikėtų taikyti mokesčio atskaitą įmonėms, nusprendusioms finansuoti investicijas didinant nuosavą kapitalą, o ne įsiskolinimą. Tikslinga įvesti diferencijuotus pelno mokesčio tarifus, kurie priklausytų nuo įmonių apyvartos ir/ar gaunamo pelno dydžio. Taip pat būtina sukurti mokesčių kreditų sistemą, kuria būtų skatinamos realios mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros investicijos. Reikėtų supaprastinti ir sumažinti mokestines prievoles pradedantiesiems verslininkams ir mažesnėms įmonėms, kartu plečiant elektroninių paslaugų spektrą, automatizuojant mokesčių administravimą, gerinant mokesčių mokėtojų žinias ir taip padedant jiems laikytis mokesčių taisyklių. Mažoms ir labai mažoms įmonėms turėtų būti taikomas 0 proc. pelno mokesčio tarifas ir supaprastinta buhalterinė apskaita.
3. **Teisingai apmokestinti gyventojų pajamas.** Dideles ir mažas pajamas gaunančių asmenų mokesčių pleištas Lietuvoje 2015 m. siekė vos 6,2 proc. ir buvo vienas mažiausių ES. Privalome didinti visų pajamų mokesčių progresyvumą. Turėtume mažinti gyventojų pajamų apmokestinimą mažiausias pajamas gaunantiems asmenims, bei didinti apmokestinimą dideles pajamas gaunantiems asmenims. Skurdžiai gyvenančioms šeimoms turėtų būti įvestas neigiamas pajamų mokestis. Taip pat siūlytina visiems taikyti fiksuotą ir kainų atžvilgiu indeksuotą neapmokestinamųjų pajamų dydį, kuris būtų taikomas ir išlaikytiniams (vaikams ir nedirbančiam sutuoktiniui). Gyventojų pajamos iš darbo galėtų būti

apmokestinamos, iš jų atėmus socialinio draudimo ir privalomojo socialinio draudimo įmokas.

4. **Harmonizuoti mokesčių principus ir dydžių ribas ES lygiu.** Šiuo metu visos ES šalys nustato mokestinę politiką savarankiškai, tačiau tai nepadeda kovoje su lengvatinėmis mokesčių zonomis bei agresyviu mokestiniu planavimu. Būtina pasiekti susitarimą ES lygmeniu dėl esminių mokestinių principų, mokesčių dydžių ribų bei vientisos lengvatų ir išimčių politikos, taip užkardant paskatas mokestinei migracijai, mokesčių vengimui, pinigų plovimui.
5. **Kovoti su stambaus masto mokesčių vengimu.** Būtina sustiprinti kovą su agresyviu mokesčių planavimu bei stambaus masto piktybiniu mokesčių vengimu PVM, pelno mokesčio bei kitose srityse. Tam pasitarnautų visu įvežamų prekių ir paslaugų apskaitos skaitmenizavimas. Taip pat reikia stiprinti kovos su stambaus masto mokesčių sukčiavimu padalinius, skatinant šių padalinių darbuotojus procentu nuo išieškotų sumų.
6. **Išplėsti mokestinę bazę.** Biudžeto pajamos Lietuvoje iš kapitalo ir turto Lietuvoje yra kelis kartus mažesnės negu ES vidurkis. Turėtų būti naikinamos mokestinės lengvatos ir peržiūrimi kapitalo mokesčiai. Kitų ES valstybių narių pavyzdžiu turi būti nustatytas adekvatus, diferencijuotas ir visiems privalomas turto mokestis (numatant saugiklius socialiai pažeidžiamoms grupėms). Turime siekti, kad Lietuvoje pajamos iš periodinių nekilnojamo turto mokesčių (išskyrus vieną būstą, kuriame deklaruojama gyvenamoji vieta) atitiktų ES vidurkį. Taip pat reikėtų didinti biudžeto įplaukas iš aplinkosaugos mokesčių.
7. **Skatinti valstybės dalyvavimą kapitale, užtikrinant ekonominę naudą ateities kartoms.** Norvegų pavyzdžiu reikėtų įsteigti nacionalinį gerovės fondą, kuris valdytų šalies ekonomines investicijas. Fondas taip pat galėtų administruoti ES lėšų skyrimą įmonėms, kuriose valstybė dalyvautų kapitalu mainais į suteiktas investicijas. Fondo grąža ilguoju laikotarpiu būtų naudojama pensijų bei kitų valstybės įsipareigojimų finansiniam užtikrinimui.
8. **Skatinti ekonominę demokratiją.** Remiantis sėkmingomis išsivysčiusių valstybių praktikomis, būtina išbandyti įvairias socialinės ekonomikos formas, tokias kaip įmonės, kurių savininkai ir valdytojai yra patys darbuotojai, gamintojų ir vartotojų kooperatyvai, darbuotojų atstovai įmonių valdybose ir pan. Siekiant paskatinti tokių kooperacinių formų atsiradimą ir plitimą, taikytinos tam tikros valstybinės lengvatos, taip pat rengtini mokymai ir gerųjų praktikų sklaida. Gausėjant tokioms įmonėms, kurias valdo patys darbuotojai, palaipsniui transformuotume darbo santykius. Plistų tokie susivienijimai, kurie veikia ne nuosavybės, o bendruomenės pagrindu.
9. **Investuoti į mokslinius tyrimus.** Kuriant palankią aplinką mokslinei ir eksperimentinei plėtrai, aukštojo mokslo finansavimas turi jau dabar atitikti bent ES vidurkį. Investicijoms į taikomuosius mokslinius tyrimus, naujų technologijų plėtrai ir inovacijoms taikytinas 0 proc. pelno mokesčio tarifas ir šių investicijų dydžiu dar sumažintinas apmokestinamasis pelnas. Reinvestuojamas pelnas į pridėtinę vertę kuriančias technologijas, pelno mokesčio tarifai turėtų būti sumažinti gal net per pusę. Kitaip bus sunku įveikti protų nutekėjimo problemą, užtikrinti kokybišką jaunų mokslininkų rengimą ir pritraukti kvalifikuotus

mokslininkus iš užsienio. Mokslininkų ir dėstytojų atlyginimai turi būti konkurencingi šalies darbo rinkoje. Skirstant finansavimą mokslui, svarbu vadovautis principu, kad kuriant visuomenės gerovę visos mokslo sritys yra savaip vertingos.

10. **Taikyti aktyviasias darbo rinkos priemones.** Mokymąsi visą gyvenimą turime padaryti labiau prieinamą ir įtraukti socialines grupes, kurios šiomis programomis mažai naudojasi. Be to, reikia užtikrinti, kad mokymai atitiktų darbo rinkos poreikius. Tam skatintinas bendradarbiavimas tarp vietinių užimtumo tarnybų, darbdavių ir profesinių sąjungų. Taip pat turėtų būti didinama parama nekvalifikuotiems arba žemą kvalifikaciją turintiems suaugusiems kelti arba keisti kvalifikaciją, tai darant ne tik nedarbo periodu, bet ir esant darbo santykiuose.
11. **Mažinti nedeklaruoto darbo apimtį.** Silpninant paskatas nedeklaruoti darbo santykių, reikia mažinti darbo jėgos mokesčių našta, ypač labiausiai pažeidžiamoms visuomenės grupėms. Taip pat griežtintina darbdavių atsakomybė ir taikytinos kitos prevencinės priemonės (plačiau informuoti apie neigiamus nelegalaus ir nedeklaruoto darbo padarinius, vykdyti darbuotojų konsultacijas, pasitelkti pasitikėjimo linijas).
12. **Užkirsti kelią bedarbių skurdui.** Nedarbo išmokų lygis turi būti adekvatus. Tai užtikrins, jog darbo jėga šalyje pasiskirstys efektyviau, nes darbo ieškančys asmenys gali skirti daugiau laiko jų įgūdžius ir lūkesčius atitinkančio darbo paieškai arba persikvalifikavimui. Naudą iš adekvačių nedarbo išmokų gauna visi dirbantieji, nes jos didina darbo ieškančių asmenų derybinę galią, leisdamos rinktis tinkamą ir gerai apmokamą, o ne pirmą pasitaikiusį darbo pasiūlymą.
13. **Sutelkti pastangas Europoje.** Kasmet dėl mokesčių sukčiavimo ir nuslėpimo ES valstybės narės praranda trilijoną eurų. Tai didžiulis nuostolis mūsų visų ekonomikai ir patiems žmonėms. Todėl ir mums, ir kitoms ES valstybėms narėms būtina vienyti savo jėgas šioje srityje ir pažaboti sąžiningų žaidimo taisyklių nesilaikančias kompanijas. Galų gale turi būti sukurta ir bendra konsoliduotoji pelno mokesčio bazė. Ji turėtų apimti ir didžiųjų skaitmeninių kompanijų apmokestinimą. Taip pat turėtų būti įvedamas finansinių transakcijų mokestis.
14. **Stiprinant darbo santykių apsaugą, būtina įtvirtinti visoje Europoje Sąjungoje bendrą minimalios algos standartą.** Taip pat reikia priimti visoje Europos Sąjungoje galiosiančias darbo santykių taisykles, kurios užkirstų kelią darbuotojų išnaudojimui. Taip pat turi būti įsteigta Europos darbo agentūra. Ši europinė institucija turi disponuoti realiais įgaliojimais užtikrinant, kad nebūtų pažeidžiamos darbuotojų, migruojančių iš vienos ES valstybės narės į kitą, teisės. Tai palengvintų Lietuvai sumažinti darbo jėgos emigraciją į kitas ES šalis.

Lietuva gali užtikrinti socialinį teisingumą visiems!

Lygios visuomenės pasižymi geresne gyventojų fizine ir psichine sveikata, vidutine gyvenimo trukme, žemesniais nusikalstamumo rodikliais, aukštesniu švietimo lygiu ir bendrai geriau išvystytais žmonių gebėjimais. Dėl didesnio socialinio teisingumo laimi visi.

Deja, tarp visų ES valstybių narių Lietuvoje pajamų nelygybė yra viena didžiausių. 20 proc. turtingiausių namų ūkių ir 20 proc. vargingiausių namų ūkių metinių pajamų santykis 2016 m. Lietuvoje siekė 7,1 ir buvo trečias pagal nelygybės dydį visoje ES (ES vidurkis - 5,2). Tuo tarpu Gini koeficientas 2016 m. siekė 37,0 ir buvo antras pagal dydį visoje ES (ES vidurkis - 30,8). Lietuva iki šiol yra antra ar trečia nuo galo ES šalių narių sąrašė.

Didžioji problema - nusistovėjęs tik rinkos reikšmę pabrėžiantis mąstymas ir juo grindžiami politiniai prioritetai. Tačiau suvieniję jėgas mes esame pajėgūs palaipsniui sukurti visa aprėpiančią gerovės valstybę.

Jau laikas:

- 1. Visiškai panaikinti vaikų skurdą Lietuvoje.** Visiems Lietuvos vaikams turi būti užtikrinamas tinkamas maitinimas ir gyvenimo sąlygos, lygios galimybės gauti nemokamas ir kokybiškas priežiūros, ugdymo ir gydymo paslaugas. Šiam tikslui sutvirtinti turime siekti ir ES lygiu priimti Europos jaunimo ir vaikystės garantijas. Piniginė parama šeimoms turėtų būti siejama su neapmokestinamu minimumu ir atsižvelgiama į šeimoje išlaikomų vaikų skaičiaus bei tėvų santykį. Deramas dėmesys turi būti skiriamas vienišų mamų/tėvų šeimoms ir šeimoms, kuriose daugiau nei du vaikai, taip pat šeimoms, auginančioms specialiųjų poreikių turinčius vaikus. Konstitucijoje įtvirtinta parama šeimai, motinystei, tėvystei ir vaikystei išreikština tvirtomis ilgalaikėmis finansinėmis garantijomis.
- 2. Užtikrinti kokybišką ir visuotinai prieinamą ugdymą.** Švietimo sistemos privatizavimas - viena didžiausių darnios visuomenės raidos kliūčių. Tuo sukeliama milžiniška vaikų galimybių nelygybė. Nuo pat mažens (darželių) vaikai suskirstomi į tuos, kurie gaus geriausią išsilavinimą, nes jų tėvai turtingi, ir tuos, kurie tam neturės jokių galimybių dėl savo tėvų neturto. Vienintelis kelias suteikti vaikams vienodas galimybes - valstybinė universalinė (vienoda visiems) nemokama švietimo sistema panaikinant privačių ugdymo įstaigų privilegijas.
- 3. Stiprinti mokytojo profesijos prestižą.** Turi būti reformuotas mokytojų parengimas ir užtikrintas mokytojų ir kitų švietimo darbuotojų atlyginimų didinimas - skiriant ne mažiau, nei tam skiria kitos ES valstybės narės. Mokytojų kvalifikacijos kėlimas vykdomas nacionaliniu ir regioniniu principu. Reorganizuojant mokyklų tinklą, turi būti atsižvelgiama ne tik į demografinius rodiklius, bet ir į tos konkrečios vietos plėtros perspektyvas ir tolygesnio vystymosi uždavinius, taip pat turi būti užtikrinamas paslaugų visuotinis prieinamumas nepriklausomai nuo geografinės vietovės. Reikia stengtis išsaugoti mokyklų 4+4+4 (pradinė, progimnazija ir gimnazija) struktūrą, kad vaikas, pradėjęs mokytis vienoje mokykloje, galėtų ją ir baigti. Taip pat turi būti vengiama mokinių ankstyvos atrankos ir orientuojamasi į nepalankias sąlygas turinčių arba kitokioje kalbinėje aplinkoje augančių moksleivių rezultatų gerinimą. Iš valstybės ir savivaldybių biudžetų būtina užtikrinti bent 5 valandas per savaitę neformalų ugdymą kiekvienam vaikui.
- 4. Atnaujinti ugdymo programas.** Plačiosios visuomenės skaitmeniniai įgūdžiai nėra geri. Mokymo programos taip pat nepakankamai orientuotos į socialinių įgūdžių

vystymą. Turime galvoje ne tik opią patyčių mokyklose problemą, bet ir prastą svarbiausių socialinių mokslų žinių perteikimą. Būtina atnaujinti ugdymo programas, siekiant sustiprinti moksleivių socialines kompetencijas ir skaitmeninius įgūdžius kaip esmingai svarbius atliepiančią šiuolaikinius globalios ekonomikos ir rizikos visuomenės iššūkius.

5. **Pertvarkyti studijų finansavimą.** Būtina įdiegti mechanizmus, kurie skatintų stojančiuosius rinktis ne tik madingas, bet ir visuomenės bei ekonomikos poreikius atitinkančias studijų programas. 2009 m. priimta mokslo ir studijų finansavimo reforma, įvedusi studijų „krepšelius“, nepasiteisino. Finansavimo sistema neturėtų naikinti mokslo kryptių įvairovės. Aukštojo mokslo studijų programose ne tik rengiami aukštos kvalifikacijos specialistai darbo rinkai, bet ir užtikrinamas mokslo kryptių atsinaujinimas. Bet kurioje mokslo kryptyje tik turint visų trijų pakopų - bakalauro, magistro ir doktorantūros - studentus, galima tikėtis pažangos. Europos lygiu - kiekvienas jaunas žmogus Europoje turi turėti galimybę gauti kokybišką švietimą ir dalyvauti Erasmus studijų mainų programoje.
6. **Įdiegti universalią nacionalinę senatvės pensiją.** Ši pensija užtikrins minimalius pagyvenusio asmens poreikius kiekvienam, nepriklausomai nuo jo profesinės biografijos. Teisei į šią pensiją nebus reikalaujama minimalaus draudimo stažo, o neturintiems dabar taikomo būtinojo draudimo stažo ji nebus mažinama. Jos modifikacija būtų taikoma ir darbingumą praradusiems darbingo amžiaus asmenims.
7. **Reformuoti esamą pensijų pakopų sistemą.** Su buvusią alga susieta ir iš Sodros biudžeto mokama pirmosios pakopos indeksuota pensija turi būti mokama tik socialiniame draudime dalyvavusiems asmenims, kaip papildoma pensija virš nacionalinės. Antrosios pakopos pensijų sistema turėtų būti transformuojama į privačiomis įmokomis finansuojamą kolektyvinio dalyvavimo sistemą. Kartu turi būti stiprinamas atstovavimas plačiam pensijas kaupiančiųjų asmenų ratui. Dabartinė trečioji pensijų pakopa turi būti palikta privačiai asmenų iniciatyvai ir neremiama mokesčių lengvatomis.
8. **Išplėsti socialines paslaugas.** Socialinių darbuotojų teikiamos paslaugos - tai ne išlaidos, o investicija, kurianti valstybei ekonominę naudą ir saugią aplinką jos piliečiams. Fragmentiškos labdaros akcijos nesprendžia socialinių problemų sistemiškai. Tik aktyvi valstybės socialinių paslaugų politika gali įveikti socialines problemas naikinant jų kilmės priežastis. Todėl būtina plėsti socialinių paslaugų infrastruktūrą, kurti saugias darbo sąlygas socialiniams darbuotojams, rūpintis jų derama kvalifikacija ir užtikrinti teisingą darbo užmokestį, ne mažesnę nei kitose panašaus išsivystymo ES valstybėse narėse. Valstybė turi prisiimti atsakomybę už strateginę viešojo sektoriaus plėtrą ir darbo vietų jame kūrimą.
9. **Užtikrinti, kad sveikatai žalingi veiksniai būtų reguliuojami** visose Lietuvos Vyriausybės ir savivaldybių vykdomose politikose, vadovaujantis PSO pateikta ir ES įtvirtinta sveikatos visiems politika. Vaikų raidos ir vystymosi stebėseną, vaikų galimų sveikatos sutrikimų korekciją ir profilaktiką, sveikų vaikų darželių ir mokyklų iniciatyvas, sveiko maisto prieinamumą vaikams, fizinio aktyvumo ir lavinimo programą, vaikų ir paauglių apsaugą nuo tabako, alkoholio, energinių

saldžiųjų gėrimų, perteklinio saldaus maisto vartojimo turi būti diegiama taikant visas mokslu pagrįstas rekomendacijas.

10. **Investuoti į sveikas darbo ir gyvenimo sąlygas**, sveikatai palankią infrastruktūrą, aktyvių prevencinių priemonių diegimas, užtikrinant sveikatos resursų atkūrimą ir gausinimą, sveikos gyvensenos priemonių taikymas veiksmingai padės užkirsti kelią chroninių ligų didėjimui. Investicijos į sveiką darbo jėgą turi aprėpti sveikatos patikrinimus, profilaktinius patikrinimus, profilaktinių priemonių taikymą pašalinant kelių ligų priežastis ir įdiegiant ankstyvosios diagnostikos ir gydymo principais paremtą prevencinę sveikatos apsaugą.
11. **Kovoti su pavojingomis užkrečiamosiomis ligomis**, parengiant mokliškai pagrįstą Lietuvos imunizacijos ir apsaugos nuo pavojingų užkrečiamųjų ligų programą ir konkrečių veiksmų planus. Būtinai platus visuomenės švietimas apie vakcinų prieinamumą, priimtinumą ir efektyvumą.
12. **Prieinamos ir efektyvios sveikatos apsaugos ir ligų gydymo srityse** sutelkti organizacinius ir finansinius instrumentus, kad šeimos gydytojo komanda taptų sveikatos sistemos „ašis“, sprendžianti 80 proc. sveikatos problemų. Reikia užtikrinti stacionarinės pagalbos paslaugų prieinamumą ūmių, sunkių, gyvybei pavojingų ligų atvejais : atstumas iki visos stacionarines paslaugas teikiančios asmens sveikatos priežiūros įstaigos turi būti įveikiamas per „auksinę valandą“. Būtina integruoti pirminio ir antrinio lygio įstaigų darbą, kad pacientu rūpintųsi šeimos gydytojas ir specialistai kartu, kad būtų užtikrinta chroninėmis ligomis sergančiųjų dispanserizacija, nereikėtų nereikalingų siuntimų, o specialistai vyktų konsultuoti ligonių arčiau jų gyvenamosios vietos. Tai padėtų išvengti perteklinio hospitalizavimo. Valstybės draudžiamo asmens lėšos privalo būti prilyginamos vidutiniam dirbančiojo įmokos dydžiui (šiuo metu jos skiriasi iki trijų kartų). Valstybės deleguotos funkcijos ir būtiniosios pagalbos paslaugos turi būti apmokamos tik iš valstybės biudžeto lėšų. Lietuvos senjorams kompensuojamieji vaistai turi būti nemokami. Būtina įvesti vieningą medikų darbo apmokėjimo sistemą ir užtikrinti orias bei tinkamas medikų darbo sąlygas. Būtina diegti pažangią klasterių sistemą, sprendžiant onkologijos ir sunkių traumų problemas.
13. **Kovoti su išvengiamu mirtingumu**. Būtina parengti ir įgyvendinti nacionalinę išvengiamo mirtingumo mažinimo programą. Ši programa turi apjungti plačią sveikatos informavimo kampaniją, bendruomenių įsitraukimą, visuomenės sveikatos biurų, pirminės asmens sveikatos priežiūros stiprinimą ir sąveiką su specializuota medicinos grandimi, bei bendradarbiavimą tarp įvairių ūkio ir valdžios sektorių. Tarptautinė geroji praktika rodo, kad įmanoma sumažinti Lietuvos gyventojų mirtingumą beveik du kartus.

Lietuva gali rūpintis darnia plėtra!

2018 m. spalį išleistoje Jungtinių Tautų ataskaitoje dėl klimato kaitos pabrėžiama, kad pasauliui liko vos 12 metų, kad būtų sustabdytas neatitaisomas klimato atšilimas. Privalome prisidėti prie tarptautinių pastangų ieškoti pačių efektyviausių būdų kaip sustabdyti šį procesą.

Pasaulis neturi kitos atsarginės planetos ir nebeturi kito pasirinkimo kaip tik pereiti prie gamtą ir išteklius tausojančio darnaus vystymosi, linijinę ekonomiką kuo sparčiau keičiant į žiedinę (ciklinę), besaikį vartotojiškumą - į tausojantį vystymą. Tai efektyvios produktų ir daiktų dizaino priemonės bei inovatyvūs ir veiksmingai išteklius naudojančios gamybos procesai, taip pat efektyvus atliekų, kaip antrinių žaliavų ar energijos išteklių, panaudojimas. Ekologinė - socialinė darna turi keisti pasenusį vien tik ekonominio augimo ir vartojimo siekiantį dabartinį modelį.

Jau laikas:

1. **Pereiti prie atsinaujinančios energijos šaltinių.** Ilgainiui turi būti atsisakyta iškastinio kuro pirmenybę teikiant žaliajai energijai iš saulės, vandens, vėjo ir kitų atsinaujinančių šaltinių. Skatintina mažosios žaliosios energetikos plėtra. Taip pat - biomasės (įskaitant ir atliekas) kogeneracinių jėgainių vystymas atsižvelgiant į miškų, sveikatos apsaugos ir miesto ekologijos prioritetus. Skalūnų gavyba mūsų šalies teritorijoje negalima.
2. **Skatinti aplinkai draugišką transportą.** Privalu skirti didesnę dėmesį viešajam transportui, ypač elektriniam, ir miestų ribose, ir tarp jų. Turi būti plėtojamas žaliasis transportas (įskaitant biodegalų naudojimą jame ir hibridinį transportą) skatinant gyventojus rinktis šias priemones. Itin taršus dyzelinis visuomeninis transportas privalo būti pakeistas ekologiškesnėmis transporto priemonėmis. Būtina investuoti į ekologiškam transportui reikalingos infrastruktūros suformavimą, skatinti žmones naudotis elektriniais dviračiais ir kitomis šiuolaikinėmis mobilumo priemonėmis.
3. **Rūpintis miestų ekologija.** Turi būti spartinama renovacija siekiant užtikrinti aukštesnį namų energetinį efektyvumą, ypač didžiuosiuose Lietuvos miestuose. Būtina remti žmonių sveikatai ir aplinkai saugų bei efektyvų atliekų tvarkymą ir racionalų atliekų medžiaginių ir energetinių išteklių naudojimą. Oro kokybė privalo atitikti standartus ir nekelti rizikos žmonių sveikatai ir aplinkai. Ypač aktualu įtvirtinti saugiklius ne tik miestų plėtrai, bet ir tankinimui. Esminis dėmesys turi būti skiriamas viešųjų erdvių ir žaliųjų plotų išsaugojimui, taip pat darnaus judrumo priemonių diegimui. Būtina diegti priemones, apsaugančias žmones nuo žalingo triukšmo poveikio jų sveikatai ypač intensyvaus transporto judėjimo vietose.
4. **Sumažinti energetinį skurdą šalyje bent iki ES vidurkio.** Didžiuosiuose šalies miestuose - Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose, Panevėžyje, Alytuje ir Marijampolėje - kvartalinę daugiabučių namų renovacijos programą padaryti privalomą bei skirti tokiai renovacijai ne mažiau valstybės paramos, nei skiriama šiuo metu, labiau remiant mažiau pasiturinčias šeimas. Kituose šalies miestuose ir kaimuose plėsti paramą perėjimui prie efektyvių šilumos gamybos priemonių iš vietinių ar atsinaujinančių šaltinių bei investicijoms į energiją taupančias priemones.

Lietuvos kaime taip pat per daugelį metų susikaupė daug spręstinių klausimų. Vienas jų - auganti socialinė atskirtis ir jos neigiami padariniai. Skurdo mastai ir rizika

kaimuose yra daug didesni nei miestuose. Tuštėjančios gyvenvietės bei kartų kaitos stoka sukelia valstybei daugybę socialinių ir ekonominių problemų.

Jau laikas:

5. **Plačiau ir teisingiau paskleisti paramą ūkininkams.** Tam, kad maži ir vidutiniai ūkiai sustiprėtų, sumažėtų pajamų nelygybė tarp ūkių, būtina užtikrinti platesnę tiesioginių išmokų sklaidą bei investicinės paramos prieinamumą. Investicijos turi būti nukreipiamos mažiems ir vidutinio dydžio ūkiams restruktūrizuoti ir modernizuoti. Lygiai taip pat svarbu, kad išmokos mūsų žemdirbiams pasiektų senosiose Europos Sąjungos šalyse gaunamos paramos lygį. Visomis priemonėmis siektinos vienodos ES išmokos Lietuvos ir Europos Sąjungos žemdirbiams nuo 2021 metų.
6. **Skatinti žiniomis grįstą ūkininkavimą.** Būtina skatinti šiuolaikinių technologijų ir inovacijų diegimą žemės ūkyje, taip pat palaikyti dirvožemį tausojančią ekologinę žemdirbystę. Plėtojant šias aukštą pridėtinę vertę kuriančias, taip pat tradicines žemės ūkio veiklas, labai svarbus yra valstybės vaidmuo inicijuojant, organizuojant bei remiant kooperaciją. Taip pat turi būti dedamos pastangos pritraukti jaunąją kartą į žemės ūkį. Čia ypač svarbu, kad jaunesiems ūkininkams būtų numatyta ne tik įsikūrimo parama, bet ir papildomos paskatos įsitvirtinant gamyboje. Būtina įdiegti ir bioekonomikos metodikomis paremtas žemės ūkio specialistų rengimo programas.
7. **Stiprinti kaimo bendruomenes.** Tik aktyvios ir kūrybingos bendruomenės gali užtikrinti kaimiškųjų vietovių tapatybę, jų gyvybingumą. Skatintinos vietos iniciatyvos, didinančios verslumą ir užimtumą kaime. Turi būti kuriama ir tvarkoma viešoji infrastruktūra, kaip esminė priemonė skatinant ekonomines, socialines ir kultūrines kaimo veiklas. Jaunimui, kaimų verslininkams, ūkininkams ir ten gyvenantiems žmonėms yra būtinas nemokamas internetas. Kaimiškose seniūnijose socialines išmokas gaunantys namų ūkiai turėtų būti įtraukiami į saugaus, sveiko ir aukštos kokybės ekologiško maisto gamybą bei paslaugų ir darbų mainus per „trumpąsias prekybos grandines“, apeinant įprastą vartojimą per prekybos tinklus. Turi būti skatinamas ne pigus žaliavų pardavimas, bet vietinis perdirbimas. Ekologiškas žemės ūkis turi būti darbo vietų kaime, sveiko maisto gamybos ir konkurencingo eksporto kūrimo dalyvis. Pertvarkant mokesčių sistemą, skatinant inovacijas ir investicijas į ekologinę maisto prekių gamybą turi būti užtikrinamas toms prekėms nulinis PVM.
8. **Naudotis ES regioninės politikos instrumentais.** Būtina padėti plėtoti mūsų regionams, kurie skirtingai nuo trijų didmiesčių - Vilniaus, Kauno, Klaipėdos - bei apie juos esančių žiedinių savivaldybių, stokoja ES struktūrinių fondų paramos. Reikia suaktyvinti tų regionų socialinius partnerius, profesines sąjungas, verslo asociacijas įsteigiant pajėgius sekretoriatų, kurie galėtų kreiptis į EIB, EFSI ir kitas ES struktūras pateikiant paraiškas papildomiems asignavimams gauti. Darnios Lietuvos plėtros planavimo kontekste reikia išsamios Lietuvos pagalbos visoms provincijoms sistemoms.

9. **Didinti miškingumą.** Greta logiškų, seniai pribrendusių ribojimų (kaip plynų kirtimų draudimas saugomose teritorijose) būtina imtis ir ilgalaikio plano atsodinti mišką. Reikia telkti institucijas ir visuomenę bendrai misijai - padidinti Lietuvos miškingumą bent 10 procentinių punktų (arba iki 44 proc. šalies teritorijos). Remtinis ir atsakingas iniciatyvos privačių miškų srityje (pavyzdžiui, finansuojant ES ir valstybės lėšomis sodinukų įsigijimą, kai apsodinamos žemės ūkiui netinkančios žemės mišku.). Tuo pat metu būtina siekti tvarios miškininkystės, derinant miško ruošą su aplinkosauga, rekreacija. Reikia įsiklausyti į šalies ūkininkų reiškiamas nuoskaudas dėl perteklinių reikalavimų, draudimų plėtojantiems žemės ūkio veiklą miškingose vietovėse. Būtina peržiūrėti dirbtinai sukurtas smulkiųjų gyvūnų apsaugos zonas vadovaujantis protingumo kriterijumi, aplinkos išsaugojimo ir šalies ūkinės veiklos racionaliais poreikiais.
10. **Derinti tvarią miškininkystę** su racionalių medžioklės ūkio tvarkymu - optimizuojant elninių žvėrių populiaciją mažinti jų daromą žalą perspektyviems medynams, įgyvendinant mokslu paremtas europines praktikas reguliuoti miškui ir pasėliams žalą darančių bebrų, invazinių gyvūnų mangutų skaičių šalyje. Medžiotojų organizacijoms suteikti daugiau savivaldos teisių, harmonizuoti medžiotojų ir ūkininkų santykius. Kartu su aplinkosaugos, ūkininkų ir medžiotojų draugijomis išnagrinėti pagal atskirus regionus šalyje esantį vilkų skaičių ir nustatyti būdus, kaip sumažinti šių plėšrūnų daromą žalą gyvulių augintojams bei miško faunai. (Afrikiniam kiaulių marui išnaikinus Lietuvoje šernų populiaciją, vilkų mitybos bazė iš esmės pasikeitė.) Stiprinti visuomenės ir medžiotojų bendruomenės ryšius, taip pat jų ryšius su šauliais ir savanoriais.
11. **Rūpintis biologinės įvairovės apsauga.** Turi būti įgyvendinamos priemonės, stabdančios ir mažinančios invazinių, ekosistemas keičiančių augalų plėtrą. Būtina užkirsti kelią brakonieriaivimui. Skatintina mėgėjiška žūklė. Vertingų žuvų migracijos metu verslinė žvejyba Kuršių mariose ir Baltijos jūros priekrantėje turėtų būti ribojama taip, kad nedarytų žalos migruojančioms rūšims.
12. **Suvaldyti vandens taršą.** Reikia peržiūrėti trąšų ir kitų intensyvaus ūkininkavimo priemonių normas, taip pat plėsti ekologinio ūkininkavimo plotus specifinėse ir labiausiai pažeidžiamose teritorijose, gerinti dirvožemio savybes ir našumą didinant vandens ir maistinių medžiagų sulaikymo galimybes, pasitelkiant kraštotvarkos ir technologines priemones. Taip pat reikia atnaujinti melioracijos sistemas. Reikia imtis griežtesnės miestų nuotekų valymo įrenginių ir kitų teršėjų nuotekomis kontrolės.

Lietuva gali būti veržli ir telkianti ES ateities kūrimui ir užsienio politikai!

Lietuva yra visateisė ES, JT, NATO, EPBO ir kitų organizacijų narė. Visų ES šalių narių bendri sprendimai užsienio ir saugumo, saugumo ir gynybos, klimato kaitos, kovos su tarptautiniu terorizmu, nelegalia migracija ir prekyba žmonėmis srityse yra priimami bendru sutarimu. Ir Lietuva ES turi savo tvirtą poziciją. Ji gali nesutikti vienais ar kitais klausimais ir sustabdyti sprendimų priėmimą. „Viena valstybė - vienas balsas“

principas leidžia pasiekti labai kruopščiai suderintų ES priimtinių sprendimų. Tokie patys mechanizmai yra ir NATO.

Bet Lietuva turi ir savo dvišalių santykių su kitomis valstybėmis politiką. Efektyviausias kelias - kai Lietuvos dvišaliai santykiai sustiprinami bendrais ES sprendimais. Deja, realybėje to trūksta. Sunkiai suvokiame, kad Lietuva yra čia, bet ir ES yra čia, kur mes šiandien gyvename ir dirbame - būtent Lietuvoje.

Priešpastatyti Lietuvą visoms kitoms mūsų ES partnerėms yra trumparegiška. Visos kalbos apie „Jungtinės Europos Valstijas“ „Europos federalizaciją“ ar „Tautų Europą“ neturi jokio rimto pagrindo. Lisabonos sutartį pasirašė 28 šalys narės. Jos nusprendė, ką deleguoti ES institucijoms kaip išimtinę teisę, o ko nedeleguoti; kur kompetencijos pasidalijamos, o kur - išimtinės narių teisės.

Deja, realybė yra ta, kad visos šalys, nors ir prisiėmė atsakomybę įgyvendinti Lisabonos sutartį, bet iki šiol neužbaigė daugelio bendrai prisiimtų įsipareigojimų: bendrosios rinkos teisyno, energetinės sąjungos, bankų sąjungos, skaitmeninės Europos rinkos ir kt.

Būtent dabar po gilios 2008 m. finansų krizės drastiškos taupymo politikos, už kurią sunkią kainą sumokėjo paprasti ES žmonės ir kilo klausimas - kokį scenarijų reikia visoms ES šalims pasirinkti, kad jos efektyviau atliktų savo namų darbus. ES komisija pasiūlė penkis scenarijus, kaip užbaigti iš Lisabonos sutarties kylančius darbus.

Penki scenarijai gali būti apibendrinami taip: 1. Esamų darbotvarkių įprastinė tąsa. 2. Visos ES šalys užbaigia tik bendrąją rinką. 3. Tos šalys, kurios nori įgyvendinti daugiau užduočių konkrečiose srityse, sutaria dirbti daugiau. 4. Visi sutaria, kad galima užbaigti mažiau darbų, bet dirbant efektyviau. 5. Nuveikti daugiau priimtų įsipareigojimų bendromis jėgomis. Pasisakiau už penktąjį scenarijų, taip pat pabrėždamas, kad balsuočiau už šeštąjį, kurio ES Komisija nepasiūlė.

Mes visi turime sutarti, kad esame vieningame bendrų muitų, prekybos, tarptautinių sutarčių, laisvo prekių ir paslaugų, kapitalo ir žmonių judėjimą pripažįstančių šalių narių bloke. Didelė klaida, kai Lietuvos politikai nesuvokia, kad, norint gerinti žmonių gyvenimo kokybę, reikia efektyviau derinti Lietuvos ir ES šalių narių visas politikas ir stengtis pasiekti kuo didesnės pažangos. Negalima bendrame sriubos puode išvirti vienos atskiros lėkštės. Deja, Lietuva iki šiol nesugebėjo įgyvendinti tų sprendimų, kurie padėtų pakreipti ūkį taip, kad šis tarnautų bendrai Tautos gerovei, priversdamas ir ES mechanizmus veikti atitinkama kryptimi.

Kad taip būtų, siūlau šeštąjį scenarijų - aktyvios socialinės įtraukties ES, kur veikiant visiems kartu į pirmą vietą būtų iškeliami žmonių socialiniai rūpesčiai:

- darbo vietos kuriamos, o atlyginimų baziniai dydžiai harmonizuojami, kad nebūtų didelių skirtumų tarp turtingesnių ir silpnesnių ES šalių narių;

- kad vaikų skurdas būtų kuo skubiau įveikiamas, o jaunimo socialinės garantijos įgyvendinamos patvirtinant socialines programas bei fondus;
- kad pensijų baziniai dydžiai būtų harmonizuojami taip, jog pensininkai nesijaustų atskirti nuo ES gyvenimo;
- ES finansinė parama turi ateiti į kiekvieno Europiečio Lietuvoje namus, o ne tik per fondus, infrastruktūrą ir pan.

Lietuva gali įvardyti šeštąjį scenarijų kaip socialinės Europos įgyvendinimo scenarijų. Tam reikia suformuoti Lietuvos poziciją derantis dėl ES ateities. Mes turime reikalauti, kad:

- ES struktūrinių fondų parama būtų susiejama su šalies narės socialinės padėties rodikliais: bedarbystės, skurdo ir socialinės atskirties, atlyginimų dydžiais, regionų netolygumais ir kitomis socialinėmis sąlygomis, o ne vien tik su BVP;
- ES bendras biudžetas būtų formuojamas ne mechaniškai taikant 1 proc. BVP nuo visų šalių narių BVP rodiklių, bet būtų tvirtinamas atsižvelgiant į socialinio ramsčio tikslus ir klimato kaitos bei tausojančio vystymosi tikslus ir konkrečius kiekvienos šalies rodiklius;
- ES solidarumu būtų grindžiami nuosavų ES išteklių šaltiniai, leidžiantys padidinti ES biudžetą. Šiandieninis ES biudžetas negali paspartinti greitesnės ES šalių konvergencijos. Jis per mažas;
- ES stabilumo ir augimo pakto taikomi kriterijai valstybių skolai apskaičiuoti neturi įtraukti į ją investicijų, skirtų viešojo sektoriaus plėtrai. Investicijos į švietimą, sveikatą, socialinio būsto plėtrą ir kt. neturi būti laikomos išlaidomis;
- ES turi prisiimti atsakomybę per ateinančius penkerius metus užbaigti visus Lisabonos sutartyje numatytus darbus, kitaip ir toliau europiečiai nematys pažangos ir nebetikės ES projektu.

Todėl šeštasis - Socialinės Europos projektas - gyvybiškai svarbus Lietuvai.

Jau laikas:

1. **Aktyviai veikti Europos Sąjungoje.** Reaguojant į dabartinius įvykius laikas permąstyti pasikeisiančią padėtį po to, kai arba jei Didžioji Britanija paliks ES. Privalome aktyviai dalyvauti reformuojant ES ir stiprinant jos institucijas. Suręstas Europos statinys nebus tvirtas ir ilgaamžis, jei jis nebus papildytas visa aprėpiančiu socialinių teisių ramsčiu.
2. **Užbaigti Bankų sąjungą.** Gyventojai turi būti geriau apsaugoti nuo bankų klaidų.
3. **Įgyvendinti ES biudžeto pertvarką.** ES turi turėti daugiau nuosavų išteklių ir didesnę manevro laisvę skirti turimas lėšas prioritetinėms ir ekonomikos pažangą skatinančioms sritims.
4. **Užtikrinti euro zonos skaidrumą ir valdymo demokratiškumą bei peržiūrėti Stabilumo ir augimo pakto.** Turi būti leidžiamas didesnis biudžeto lankstumas tam, kad būtų užtikrinamos visuomenės stabilumui esmingai svarbios socialinės teisės.
5. **Spręsti migracijos problemas.** ES susiduriant su migracijos problemomis reikia vadovautis solidarumo ir pagalba persekiojamiems bei skurstantiems principu,

tačiau situacija neturi pavirsti betvarke. Tie, kuriems reikia pagalbos, galėtų ją gauti, kuriant patrauklų ekonominį-socialinį modelį emigrantų tėvynėse, ES kaimynystėje. Būtina daug efektyviau naudotis ES fondų pagalba, ypač tam, jog ekonomikos augimas mažintų visuomenės grupių atskirtį.

Lietuvos saugumo ir gynybos, gynybos ir užsienio, nacionalinio saugumo, tarptautinės prekybos, eksporto ir importo politika turi išplaukti iš visa apimančių mūsų tikslų būnant ES, NATO, JT ir kitose organizacijose. Deja, Lietuva tarptautinėje arenoje jau kurį laiką yra vertinama kaip „vieno klausimo“ valstybė. Toks užsienio politikos susiaurinimas apriboja šalies galimybes įsitraukti į svarstymus, kaip išspręsti bendresnes tarptautinės politikos problemas. O jos vis labiau aštrėja - tiek Europoje, tiek visame pasaulyje.

Stiprėja fragmentacija, izoliacionizmas ir populizmas. Kyla iššūkių tarptautinėms institucijoms, integracijai, atsakingai ir žmogumi besirūpinančiai tarptautinei politikai. Nestabilumą ir nesaugumą dar labiau didina kariniai konfliktai.

Lietuva yra tokioje geopolitinėje padėtyje, kad negalime būti įvykių nuošalyje. Mūsų užsienio ir Europos politika turi būti atsakinga, konstruktyvi, drąsi, besiremianti aukšta diplomatija, tarptautine teise, gerbianči žmogaus teises ir siekianti lygybės. Galų gale pats užsienio politikos formavimo procesas turi būti atviras, skaidrus ir telkti, o ne skaldyti visuomenę.

Jau laikas:

1. **Sustiprinti transatlantinę partnerystę.** Mūsų narystė transatlantinėje erdvėje užtikrina šalies gyvybinius interesus. Jau penkiolika metų dalyvaudami NATO, susikūrėme tokias saugumo galimybes, kokių Lietuva neturėjo per visą savo istoriją. Turime efektyviai jomis pasinaudoti ir visapusiškai skatinti šią partnerystę. Kartu su savo sąjungininkais vykdydami tvirtą ir orią gynybos politiką privalome visomis jėgomis siekti, kad Lietuva, kartu ir visas regionas, nevirstų karinio konflikto ir karo lauku.
2. **Išgalinti veiksmingą kaimynystę su Baltijos ir Šiaurės šalimis.** Turime gerokai sustiprinti bendradarbiavimą su mūsų artimiausiais kaimynais - latviais ir estais. Pirmiausia - sprendžiant regiono energetikos problemas - elektros tinklų sujungimą su kontinentinės Europos tinklais, taip pat toliau diversifikuojant dujų tiekimus. Turime įdėti daugiau pastangų plėtojant XXI a. Baltijos kelią - „Rail Baltica“.
Be to, žvelgti plačiau suvokiant, kad su Šiaurės šalimis sudarome bendrą Baltijos jūros regioną, dar labiau sustiprinti visapusišką bendradarbiavimą su Skandinavijos valstybėmis, kuriose plėtojamas socialdemokratinis raidos modelis yra pats sėkmingiausias visame pasaulyje.
3. **Pagyvinti santykius su Lenkija.** Per pastarąjį laikotarpį įsivyravęs šaltukas santykiuose su viena svarbiausių mūsų šalies strateginių partnerių kelia nerimą. Nepirmaeilės, tačiau, deja, įsisenėjusios problemos neturi trikdyti dvišalių santykių

ir bendro veikimo tarptautinėje erdvėje. Turime įgyvendinti savo įsipareigojimus ir dėti aktyvias pastangas atšildyti abipusį bendradarbiavimą pačiu aukščiausiu lygmeniu. Atsižvelgiant į pastaruoju laiku dėl kai kurių Lenkijos veiksmų pašlijusius visų ES šalių narių vardu veikiančių ES institucijų ir Varšuvos santykius, privalome veikti jų pagerinimo linkme.

4. **Išplėsti savo politiką Rusijos atžvilgiu.** Bet koks visavertis dialogas su šia kaimyne gali prasidėti tik tada, jei ji pradės rodyti pagarbą tarptautinei teisei ir demokratijos vertybėms. Reaguodama į Maidano įvykius Ukrainoje, Rusija pažeidė tarptautinę teisę, aneksuodama Krymą. Rusija taip pat palaikė karinį konfliktą Donbase ir Luhanske, palaiko karinę įtampą Azovo jūroje. Todėl sankcijos kol kas turi būti taikomos ir toliau. Suprantama, jog sankcijos neša žalą ir ES, ir Lietuvos, ir Rusijos ekonomikoms. Todėl būtina aktyviai skatinti Minsko susitarimų įgyvendinimą šio konflikto deeskalavimui, ieškoti aktyvių diplomatinių priemonių, kaip kuo greičiau ištaisyti tarptautinės teisės pažeidimus. Savo požiūrį į Rusiją privalome grįsti bendra ES politika, numatančia „pasirinktini įsipareigojimą“: stabdant šios šalies agresyviuos veiksmus, kartu matyti Rusiją kaip partnerę kovojant su tarptautiniu terorizmu, branduolinio ginklo neplatinimu, klimato kaita. Būtina plėsti bendradarbiavimą su pilietine visuomene. Klaidinga save izoliuoti arba vartoti agresyvią perteklinę retoriką. Palaikydami demokratijos ir žmogaus teisių šalininkus Rusijoje, taip pat turime būti pasirengę atviram ir tiesiam politiniam dialogui su šios šalies valdžia. Turi išlikti pragmatiškas ekonominis bendradarbiavimas ir nusiteikimas palaikyti santykius tarp žmonių. Šiuo aspektu būtina sustiprinti bendradarbiavimą su kaimyniniu Karaliaučiaus/Kaliningrado kraštu ir jo gyventojais siekiant platesnių jų kontaktų su ES.
5. **Atkurti santykius su Baltarusija.** Su šia valstybe mus sieja ir istorija, ir ilgiausia siena. Mums nėra naudinga, kai ši šalis yra tarptautiniu mastu izoliuota, jai taikomos sankcijos. Taip tik dar labiau didinama jos priklausomybė nuo Rusijos, jos režimo represyvumas. Privalome ieškoti sąlyčio taškų bendradarbiaujant įvairiose srityse, ypač ekonomikos, transporto, taip pat plečiant kontaktus tarp žmonių. Sprendžiant iš dalies dėl tarpusavio nesikalbėjimo iškilusį Astravo atominės elektrinės klausimą, turime pasitelkti kompetentingas ES institucijas ir tarptautines organizacijas užtikrinant maksimalų šios būsimosios jėgainės saugumą. Šiuo metu jos saugumui turime kelti aukščiausius reikalavimus. Kartu su ES ir tarptautinėmis atominės elektrinės saugumą kontroliuojančiomis institucijomis turime siekti saugumo testų atlikimo skaidrumo ir patikimumo. Lietuvos ekspertų dalyvavimas tose ekspertų grupėse yra būtinas.
6. **Suaktyvinti Lietuvos bendradarbiavimą su Kazachstano, Kirgizijos, Uzbekistano ir kitomis Vidurinės Azijos šalimis** išnaudojant Lietuvos ekonominio ir mokslinio bendradarbiavimo galimybes, pasinaudojant ir ES sukaupia kompetencija darbui su šiomis šalimis.
7. **Skirti daugiau dėmesio Kinijai ir kitoms Rytų Azijos šalims.** Šio regiono ekonominis ir politinis svoris ateityje tik augs. Kol kas menkai į tai atsižvelgėme formuodami savo užsienio politiką. Turime gerokai sustiprinti savo analitinius pajėgumus siekiant kur kas geriau suvokti politinę raidą šiame regione. Būtina kartu su ES institucijomis aktyviau išnaudoti atsiveriančias naujas ekonominio

bendradarbiavimo galimybes tiek dėl didėjančių šio regiono valstybių investicijų, tiek dėl naujai atsirandančių prekybos kelių. Privalome aktyviau įsijungti į diskusijas dėl politikos Kinijos ir kitų Rytų Azijos valstybių atžvilgiu tarp ES valstybių narių. Turime laikytis vieningos ES politikos dėl prekybos, infrastruktūros plėtros, demokratijos, žmogaus teisių ir kitų aktualių klausimų.

8. **Suteikti naują impulsą Rytų partnerystei.** Nuoseklus Ukrainos, Sakartvelo ir Moldovos, taip pat kitų Rytų partnerystės šalių demokratėjimas, saugumo stiprinimas, ekonomikos augimas ir judėjimas europinių struktūrų link yra svarbus Lietuvos saugumo interesas. Dvišalių santykių pagrindu, per ES ir kitus mechanizmus turime visokeriopai remti šių valstybių politinę, ekonominę ir socialinę pažangą. Lietuva įvairiuose forumuose kartu su sąjungininkais privalo nuolatos kelti Ukrainos, Sakartvelo ir Moldovos teritorinio vientisumo atkūrimo klausimą.
9. **Prisiimti atsakomybę atliepiant tarptautinius iššūkius.** Atsižvelgdami į tokias pamatines problemas kaip migracija, vykstanti dėl netolygaus pasaulio vystymosi, kariniai konfliktai, išnaudojimas ir klimato kaita, privalome skirti gerokai didesnę dėmesį paramai nuo konfliktų ir prievartos kenčiančioms visuomenėms, jų tvirtėjimui ir tvarumui. Tai yra mūsų pačių saugaus gyvenimo prielaida. Tam būtina stiprinti veikimą per ES institucijas, Jungtines Tautas, kitus tarptautinius formatus, visokeriopai remti vystomąjį bendradarbiavimą ir didinti jam skiriamas lėšas, taip pat aktyviau įsitraukti į tarptautines taikos palaikymo misijas. Lietuva prisiėmė atsakomybę iki 2030 m. įgyvendinti visus tausojančio vystymo tikslus. Todėl tiek šalyje, tiek ES lygiu būtina koordinuoti tuos tikslus įgyvendinančias priemones ir mechanizmus.
10. **Įtraukti piliečius į strateginį dialogą.** Užsienio politika privalo būti atvira ir skaidri, įtraukianti ir išklausanti piliečius. Sprendimai turi būti pagrindžiami, aiškinami, o ne priimami uždaruose rateliuose ir deramai nepristatomi visuomenei. Todėl formuosime ir puoselėsime viešąsias diskusijas apie Lietuvos užsienio politiką ir jos strategines kryptis, taip pat saugumo ir gynybos problemas.

Lietuva gali užtikrinti visa aprėpiantį Lietuvos saugumą!

Saugumo situacija Baltijos regione sudėtinga. Ilgalaikiu iššūkiu Lietuvos saugumui išlieka neprognozuojami šiandieninės Rusijos veiksmai, nukreipti prieš NATO šalių gynybinių pajėgumų stiprinimą, griaunantys tarptautine teise grįstą Europos saugumo architektūrą. Auga Rusijos karinė galia ir hibridinis aktyvumas. Stiprėja jos pasirengimas naudoti taikių ir demokratiškų valstybių atžvilgiu konvencines ir nekonvencines invazijos priemones. Kyšančių grėsmių kompleksiskumas bei sudėtinga geopolitinė situacija įpareigoja mus ypač kruopščiai vertinti greitai kintančią saugumo situaciją ir nuosekliai stiprinti Lietuvos nacionalinius gynybinius pajėgumus, skirtus atgrasyti galimus priešus ir užtikrinti šalies gynybą.

Plėtodami Lietuvos saugumo užtikrinimo koncepciją, neturėtume koncentruotis vien tik į grėsmę, kylančią iš Rusijos, nes saugumas turi būti vertinamas visapusiškai. Įvairiose Europos vietose kylantys nauji saugumo pavojai yra pripažintini grėsmėmis ir

Lietuvai. Prekyba žmonėmis, sunkiai valdomi imigrantų į Europą srautai, kibernetinio ir energetinio saugumo problemos, intensyvėjanti melagingos informacijos sklaida lemia naujus ir sunkiai kontroliuojamus vidaus saugumo iššūkius.

Turime rengti subalansuotą ir ilgalaikį atsaką kylančioms saugumo grėsmėms atremti. Tuo pačiu metu turime griežtai vykdyti tarptautiniu lygiu užsibrėžtus gynybos finansavimo tikslus, skubiai spręsti demografines, socialines, regionų ir socialinių sluoksnių atskirties problemas, taip pat siekti, kad vis daugiau piliečių būtų pasiryžę ginti savo tėvynę.

Lietuvos saugumą turime stiprinti visapusiškai ir kompleksiškai:

- 1. Atsakingai ir tvirtai vykdyti Lietuvos įsipareigojimus NATO.** Turime išlaikyti 2018 m. pasiektą 2 proc. nuo BVP gynybai skiriamų lėšų ribą bei subalansuotą ilgalaikį atsaką kylančioms saugumo grėsmėms ir iššūkiams atremti. Kartu būtina nepriešinti gynybos finansavimo ir Lietuvos piliečių socialinės atskirties problemų sprendimo. Turime gerinti visuomenės socialinį saugumą, kad mūsų piliečiai būtų labiau patriotiški ir nusiteikę ginti valstybę. Todėl kol kas nėra galimybės iki 2030 m. tiesioginėms gynybos išlaidoms skirti iki 2,5 proc. nuo BVP. Be to, daugelis NATO šalių dar nėra pasiekusios tokio 2 proc. gynybai skiriamo lėšų lygio.
- 2. Išlikti lygiaverte ir patikima NATO nare.** Efektyviausia Rusijos, kitų galimų tarptautinio terorizmo grėsmių atgrasymo nuo galimos intervencijos į Lietuvą priemonė - jų žinojimas, kad NATO aljansas yra pasirengęs vienareikšmiam ir nekompromisui atsakui NATO valstybės suvereniteto pažeidimo atveju. Dėl to mes turime išlikti aktyviais, lygiaverčiais ir patikimais NATO aljanso nariais, įvairių saugumo bei gynybos iniciatyvų dalyviais. Turime siekti ilgalaikio ir sustiprinto NATO karinio buvimo regione, NATO priešakinių ir kitų Aljanso šalių pajėgų dislokavimo. Taip pat būtina dėti visas pastangas, kad NATO oro erdvės policiją pakeistų Aljanso oro erdvės gynybos sistema.
- 3. Remti ES gynybinių pajėgumų konsolidavimą.** Iki realios ES kariuomenės sukūrimo dar būtina nueiti ilgą kelią, tačiau yra racionalu galvoti apie didesnę ES šalių vystomų karinių pajėgumų konsolidavimą bei integravimą, ir tai visiškai neprieštarauja NATO idėjai. Būtina sukurti tokį mechanizmą, kuris leistų Europos valstybių kariuomenėms žaibiškai reaguoti į krizes visose ES šalyse. Būtina siekti, kad Lietuva aktyviai dalyvautų kuriant ES gynybos sistemą, užtikrinančią pridėtinę vertę saugumui žemyne. ES sienų kontrolės stiprinimas yra kita svarbi užduotis, kurią turėtume įgyvendinti kartu su kitomis Sąjungos šalimis.
- 4. Bendradarbiauti su JAV gynybos srityje.** Siekdama užtikrinti saugumą ir išnaudoti visas atgrasymo priemones, Lietuva kartu su kaimyninėmis valstybėmis privalo intensyviai dirbti su svarbiausia mūsų gynybine partnere - JAV, išlaikant jos pajėgų dislokavimą Lietuvos kaimynystėje ir karinį dalyvavimą Baltijos regione.
- 5. Stiprinti piliečių patriotiškumą ir valią ginti valstybę.** Tik aukštos pilietinės sąmonės ir socialiai saugūs piliečiai yra sunkiai pažeidžiami, yra atsparūs hibridinio karo priemonėms, pirmiausia informacinėms ir kibernetinėms atakoms. Dėl to mes privalome investuoti į savo piliečius: rūpintis jų socialiniu saugumu ir gerove. Turime skirti didesnę dėmesį pilietiniam ugdymui krašto gynybos ir nacionalinio

saugumo klausimais šalies mokyklose, universitetuose ir įvairiose organizacijose, ypatingą dėmesį skirdami gyventojų švietimui atsparumo informacinėms bei kibernetinėms atakoms, propagandos atpažinimo srityse.

6. **Tęsti nacionalinių gynybos pajėgumų stiprinimą.** Nuosekliai vystysime nacionalinius gynybos pajėgumus, stiprinsime nacionalines greitojo reagavimo pajėgas ir plėsimė kibernetinio saugumo kompetencijas. Būtina didinti karinių vienetų komplektavimą, vykdyti modernios ginkluotės įsigijimą, kurti šiuolaikišką, gerai apginkluotą ir su sąjungininkais pasirengusią veikti kariuomenę. Taip pat turime geriau pasirengti priimančiosios šalies paramos teikimui į Lietuvą krizės atveju atvyksiantiems sąjungininkams. Turime gerinti visų Lietuvos Ginkluotąsias pajėgas sudarančių institucijų pasirengimą valstybės gynybai, stiprinti jų tarpusavio sąveiką. Stiprinsime Krašto apsaugos savanorių pajėgas ir Lietuvos Šaulių sąjungą bei geriau juos integruosime į valstybės gynybą. Ypatingą dėmesį reikia skirti karių kariniam rengimui ir jų tarnybos sąlygų, karinės infrastruktūros gerinimui.
7. **Išlaikyti mišrų kariuomenės komplektavimo modelį.** Lietuvos kariuomenę ir toliau turi sudaryti reguliarioji kariuomenė, Krašto apsaugos savanorių pajėgos bei kariuomenės personalo aktyvus rezervas. Reguliariosios kariuomenės pagrindą turi sudaryti aukščiausius pasirengimo standartus atitinkantys kariai profesionalai. Tam, kad galėtume pritraukti karius į tarnybą ir juos joje išlaikyti, privalome gerinti karių tarnybos sąlygas, ieškoti ir taikyti motyvacines priemones. Viena iš jų - leidimas kariams burtis į profesines sąjungas (nesuteikiant teisės streikuoti).
8. **Išlaikyti privalomąją pradinę karo tarnybą ir personalo rezervo rengimą.** Šiuo metu per metus pašaukiamų karo prievolinkų skaičius (apie 4000) galėtų būti didinamas tik atsižvelgus į kariuomenės komplektavimo poreikius. Taip pat yra svarbu ieškoti priemonių, skatinančių jaunimą atlikti tarnybą savanoriškai. Būtina siekti, kad jaunimas taip pat intensyviai rinktųsi privalomosios karo tarnybos atlikimą dalyvaujant jaunesniųjų karininkų vadų mokymuose. Greta to, efektyviai krašto gynybai turime parengti pakankamą aktyviojo rezervo karių skaičių. Tam būtina peržiūrėti personalo rezervo koncepciją ir vykdyti intensyvesnį rezervo karių įgūdžių atnaujinimą. Įvertinus esamą demografinę situaciją Lietuvoje, kariuomenės pajėgumą ir gynybos koncepciją, kol kas nėra galimybių įvesti visuotinę karo prievolę.
9. **Plėtoti Lietuvos gynybos pramonę.** Turime siekti, kad būtų kuriama ir stiprinama Lietuvos gynybos pramonė, ieškoma sinergijos tarp investicijų į ginkluotę ir šalies pramonės proveržio. Kryptingai ir tikslingai investuodama į inovacijas, naujausių gynybinių technologijų kūrimą ir pritaikymą gynybos reikmėms, Lietuva turi ir gali kurti savo inovatyvią ir pažangią gynybos pramonę. Tai ne tik padidintų mūsų gynybinį pajėgumą, bet ir išnaudotų mokslininkų potencialą.
10. **Stiprinti mokslą ir studijas.** Pasirinkusiems studijas Lietuvos karo akademijoje reikia sudaryti išskirtines studijų sąlygas ir suteikti geriausią studijų kokybę. Lietuva galėtų vienintelę gynybos klausimais šalyje besispecializuojančią aukštojo mokslo ir studijų instituciją - Lietuvos karo akademiją - pertvarkyti į Lietuvos gynybos universitetą. Siektina, kad mažiausiai 3 proc. krašto apsaugai skiriamo finansavimo būtų skiriama moksliniams tyrimams ir plėtrai.

Tikiuosi, kad, didesnei Lietuvos visuomenės daliai pritarus mano pasiūlytomis rinkimų programos gairėms, kartu galėsime siekti teisingesnės Lietuvos VISIEMS.

Žmonių sveikatos, gyvenimo kokybės, jų socialinio saugumo rodikliai - tikrieji šalies kelrodžiai.

Jei man bus patikėtas mandatas būti Lietuvos žmonių prezidentu, pasižadu reikalauti iš Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Seimo ir savivaldybių koreguoti savo programas ir planus, kad programa „Lietuva gali“ būtų per penkerius metus paversta tikrove ir jai nustatytos šios kelio gairės:

1. Nemokamas kokybiškas gydymas ir vaistai žmonėms nuo 75 metų - per 2 metus.
2. Vaikų, nėščiųjų ir pensininkų nemokamos profilaktinės ir prevencinės programos, siuntimų pas specialistus sistemos panaikinimas dispanserizuotiesiems - per 4 metus.
3. Nemokamas mokslas gerai besimokantiems studentams kolegijose ir universitetuose, kai gerai besimokančiųjų balai nuo 7 iki 10, - per 3 metus.
4. Programoje išdėstytais principais paremta mokesčių reforma - per 5 metus.
5. Vaikų skurdo panaikinimas - per 3 metus.
6. Skurdo ir socialinės atskirties sumažinimo bent 1/3 darbai taikant geriausias ES praktikas - per 5 metus.
7. Viešojo sektoriaus reforma ir investicija į socialinius tikslus plėtra - per 3-5 metus.
8. Spartesnis pensijų didinimas ir išsami pensijų reforma - per 5 metus.
9. Nemokamas internetas kaimui ir provincijai - per 5 metus.
10. Visų Konstitucijoje numatytų Tautos gerovės reikalavimų įgyvendinimas - per 5 metus.

Veikdami visi kartu atsakomybės ir tiesos vardan galime tai padaryti.

Lietuva turi susigrąžinti savo pačios ateitį!